

BIJLAGE 6: Het stimuleren van de taalontwikkeling in de dagelijkse communicatie bij kinderen met taalontwikkelingsproblemen¹

De leerkrachten kunnen de taalontwikkeling stimuleren in de dagelijkse interactie door:

1. Het kind te laten leiden
2. Te volgen door verwoorden
3. Taal toe te voegen
4. Feedback te geven

1. Het kind laten leiden

Wanneer het kind geïnteresseerd is in een voorwerp of onderwerp is de kans groot dat het hierover wil praten. Wanneer de volwassene de interesse en initiatieven van het kind opmerkt en daarop ingaat, ontstaat er een natuurlijke leersituatie. De volwassene heeft drie middelen om erachter te komen wat een kind wil of waar hij in geïnteresseerd is: kijken, wachten en luisteren. Als de volwassene dit doet kan het kind de leiding krijgen in de communicatie.

Kijken: non-verbaal laat het kind veel zien, ze communiceren met hun lichaamshouding, gelaatsuitdrukking en hun blikrichting

Wachten: wanneer de volwassene wacht na een handeling van het kind heeft het kind de ruimte om een volgende stap te zetten. Oudere kinderen hebben vaak ervaren dat ze niet zo snel kunnen zeggen wat ze willen of dat ze niet begrepen worden. De volwassene moet dus langer wachten dan hij gewend is in andere communicatiemomenten. Eventueel kan hij wijzen naar datgene waar het kind naar kijkt, of een geluid maken van verbazing, blijdschap, opmerkzaamheid zonder verder de beurt in te vullen.

Luisteren: door te luisteren laat de volwassene aan het kind zien dat zijn boodschap belangrijk is, hierdoor kan hij gemotiveerd worden om verder te gaan. Actief luisteren wil zeggen dat de volwassene het kind laat uitspreken en niet alvast invult wat hij denkt dat het gaat zeggen.

Sommige kinderen nemen heel weinig communicatieve initiatieven. Dan kan er een situatie gecreëerd worden waarin het kind reden wordt aangereikt om te communiceren.

Het stellen van een vraag kan ook een manier zijn om het kind uit te lokken tot het nemen van een beurt. De vragen moeten dan op een goede manier gesteld worden. Goede vragen zijn vragen die oprechte interesse in het kind tonen, die aansluiten bij het taalbegrip van het kind en die het kind de mogelijkheid geven op zijn eigen manier te antwoorden.

¹ Burger E., van de Wetering M., van Weerdenburg M., Kinderen met specifieke taalstoornissen, hoofdstuk 7 Stimuleren van taal en spel binnen de alledaagse communicatie, Acco, Leuven/Den Haag, 2012

2. Volgen door verwoorden

Aansluitend bij het kijken, wachten en luisteren kan de volwassene die het kind volgt datgene wat zijn aandacht heeft verwoorden. Bij het jonge kind kan dit ook door het kind te imiteren. Door het imiteren, ook spiegelen genoemd, nodigt de volwassene het kind als het ware uit om hem ook te spiegelen en met hem te communiceren. Dit gebeurt op het taalniveau van het kind en wil zeggen dat het kind de uitingen van de volwassene goed kan begrijpen en zo nodig overnemen.

De lengte van de zinnen wordt aangepast. Dit betekent dat de zinnen iets langer zijn dan de zinnen die het kind zelf gebruikt. Door hierbij een iets lager spreektempo dan normaal te gebruiken krijgt het kind tijd om de taal te verwerken en te reageren. De volwassene kan zijn taalaanbod verder goed verstaanbaar maken door te spreken met veel intonatie en duidelijk, maar niet abnormaal te articuleren. Nieuwe woorden worden aan het begin of einde van een zin geplaatst en vaak herhaald. Ook kan de taal ondersteund worden met visuele informatie als: een duidelijk mondbeeld, concreet materiaal, afbeeldingen, handelingen en natuurlijke gebaren².

Als de volwassene de boodschap niet goed begrijpt, kan hij imiteren door handelingen na te doen, met vragende intonatie geluiden of woorden te herhalen, een vraag te stellen, tekenen wat hij begrepen heeft of de jongere vragen een foto te tonen van wat hij bedoelt, ...

3. Toevoegen van taal, ervaringen en denkstappen

Toevoegen betekent dat de volwassene extra woorden of zinnen toevoegt aan wat het kind al zei, of dat hij ervaringen aan het gespreksonderwerp toevoegt of extra denkstappen. Wanneer het kind bijvoorbeeld in losse woorden spreekt, herhaalt de volwassene het woord van het kind en voegt er nieuwe woorden aan toe, waardoor een twee- of driewoordzin ontstaat. Het kind hoort dus iets complexere taal in een begrijpelijke context. Hierbij is veel herhaling van het nieuwe woord aangewezen om de nieuwe woorden te laten bekijken.

Door iets toe te voegen van ervaringen of ideeën aan een eenvoudige opmerking kan bijna in elke dagelijkse situatie een gesprekje ontstaan. Voor de leerkracht is het een uitdaging om steeds een balans te vinden tussen enerzijds aangepaste succesvolle communicatie en anderzijds rijk taalaanbod, abstracte taal en stimulans tot verwoorden bij kinderen met een taalstoornis.

4. Feedback geven

De volwassene herhaalt de uiting van het kind, maar dan in correcte grammaticale vorm. Het kind krijgt hierdoor een model van een grammaticaal goed gevormde zin of een passend woord. Het kind hoeft de uiting niet te herhalen. Op deze wijze krijgt het kind elke keer het goede voorbeeld aangeboden zonder dat het kind daarmee moet oefenen. Dit is impliciete feedback. Kinderen die moeilijk verstaanbaar zijn krijgen minder impliciete feedback dan kinderen die redelijke tot goed verstaanbaar zijn. Ze

² De volwassene gaat met zijn woorden direct aansluiten bij wat het kind zegt, bedoelt, doet of bekijkt. Dit noemt semantische contingentie.

missen dus dikwijls de spontane feedback van volwassenen en hiermee deze auditieve stimulans tot taalontwikkeling.

Expliciete feedback waarbij de volwassene het kind zegt dat het iets fout zegt en wat het dan wel moet zeggen is een ontmoedigende ervaring die bij jonge kinderen moet vermeden worden. Kinderen in het lager onderwijs daarentegen profiteren dikwijls wel van expliciete feedback voor het verbeteren van hun taalvaardigheden.